

שאלות ותשובות לסיכום ולחזרה

פרק ראשון; דף ב

א. על מה מכפרים הקרבנות דלהלן?

א. שעיר הנעשה בפנים ביום הכיפורים.

ב. שעיר הנעשה בחוץ ביום הכיפורים.

ג. שעירי הרגלים.

ד. שעירי ראשי חדשים.

ה. שעיר המשתלח.

כל השעירים שקבוע להם זמן הקרבים במקדש, מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו באופנים שונים שאין היחיד מחויב בהם קרבן, מלבד שעיר המשתלח שמכפר על שאר עבירות. וזה פרטם:

א. שעיר הנעשה בפנים תולה [עם יום הכיפורים] על טומאת מקדש וקדשיו של ישראל, כגון טמאים שנכנסו למקדש או אכלו קודש, כאשר היתה לאדם ידיעה בתחילה (=לפני שטימא) ונעלם ממנו, ולא היתה ידיעה לבסוף [עד שיוודע לו, ויביא קרבן עולה ויורד].

וכן מכפר על טומאת מקדש וקדשיו בזדון (ומפשעיהם יב:). וכשלא התרו למלקות. ע' להלן ז' סע"ב ובתוס'. יש מי שאומר שלדעת רבי ישמעאל (ט.), השעיר הפנימי אינו מכפר אלא על זדון. (דעה זו מובאת בריטב"א להלן ט וחלק עליה. וגם פשוט לתוס' שם שלא כדעה זו).

הכהנים אינם מתכפרים בשעיר הנעשה בפנים אלא בפר הכהן הגדול.

א. מרש"י משמע שהדברים מוסבים הן על תלייה כשאינן בה ידיעה לבסוף הן על המזיד, ואילו ברמב"ם (שגגות יא, ט) נראה לכאורה שדוקא על המזיד מדובר אבל לענין תלייה עד שיוודע, שוים הכהנים להתכפר בשעיר הפנימי כישראל (ותמה על כך בלח"מ ממשמעות הסוגיא. וע' מראה הפנים ואו"ש), אבל בלקוטי הלכות (יד) פירש שאין חילוק בדבר. וע"ע בפירוש רבי יהונתן מלוניל.

ב. הלויים מתכפרים עם שאר העם, שאינם בכלל 'בית אהרן' (עפ"י ריטב"א וש"מ להלן יג:). הכהנות, כתב לחדש בספר גבורת ארי (יומא יג) שמתכפרות עם שאר העם, מלבד אשתו של הכהן הגדול שמתכפרת עמו בפר. על מקורות הדינים ע"ע להלן ז-ה.

ב. שעיר המוספין של יום הכפורים הנעשה בחוץ, לדברי רבי יהודה, וכן לרבי שמעון (בן יוחאי) אליבא דתנא-קמא – מכפר [עם היום עצמו] על טומאת מקדש וקדשיו כשלא היתה ידיעה בתחילה והיתה לו ידיעה לבסוף (שהשווה בכתוב לשעיר הפנימי, מלבד טטאת הכפורים – לומר ששניהם אין מכפרים אלא על דבר שיש בו ידיעה).

לדברי רבי מאיר, וכן לרבי שמעון בן יהודה בשם רבי שמעון – מכפר גם כשלא היתה לו ידיעה כלל, לא בתחילה ולא בסוף. וכן על הטהור שאכל את הטמא.

לרבי ישמעאל המחייב קרבן יחיד אעפ"י שלא היתה ידיעה בתחילה, השעיר מכפר על שלא היתה לו ידיעה לא בתחילה ולא בסוף (ט.).

יש אומרים שמכפר גם על 'יש בה ואין בה'. והריטב"א (שם) דחה דעה זו.

הכהנים מתכפרים בפרו של הכהן ולא בשעיר החיצון.
 עוד על מקורות הדינים – ע' להלן ח.

ג. שעירי הרגלים, לרבי יהודה ולרבי שמעון אליבא דת"ק, מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו כשלא היתה לו ידיעה לא בתחילה ולא בסוף. לר"ש בן יהודה משום ר"ש – מכפרים גם על טהור שאכל את הטמא. לרבי מאיר, מכפרים גם על טומאה שאין בה ידיעה בתחילה ויש בה ידיעה בסוף.
 הכהנים מתכפרים בשעירי הרגלים כבישראל (עפ"י תוס' וריטב"א יד.). ויש מי שצדד לומר שלתנא קמא פר כהן גדול מכפר גם על אין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, ואין לכהנים כפרה בשעירי הרגלים (עפ"י חדושי הת"ס).

ד. שעיר ראש חדש; לדברי רבי יהודה, מכפר על טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה כלל, לא בתחילה ולא בסוף. לרבי שמעון: על הטהור שאכל את הטמא. לרבי מאיר: על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, ועל שאין בה ידיעה בתחילה ויש בה ידיעה בסוף, ועל הטהור שאכל את הטמא.
 ע"ע בפירוט השיטות ומקורותיהן להלן ט-י.

לסיכום: לדעת כל התנאים במשנתנו, שעיר פנימי של יום הכפורים מכפר על זדון טומאת מקדש וקדשיו ותולה על השוגג שהיה לו ידיעה בתחילה ונעלם ממנו, עד שיוודע לו. לא נחלקו אלא בשאר השעירים: לרבי מאיר, כל שעירי המוספין (י) כפרתם שוה (על כל עניני טומאת מקדש וקדשיו המפורטים במשנה). לרבי יהודה, שעירי הרגלים וראשי חדשים – כפרתם שוה, על שאין בה ידיעה כלל.
 וכן נראה שנקט הרמב"ם להלכה (שגגות יא, ט).
 לרבי שמעון, שעירי הרגלים – על שאין בה ידיעה, ושעירי ר"ח – על הטהור שאכל את הטמא. לפי שניהם, שעיר חיצון דיוהכ"פ מכפר על שיש בה ידיעה בסוף ולא בתחילה. [ולרבי ישמעאל (ט), באופן זה חייב היחיד קרבן עולה ויורד].
 לרבי שמעון בן יהודה בשם ר"ש, שעירי הרגלים מכפרים גם על מה ששעירי ר"ח מכפרים, ושעיר חיצון דיוהכ"פ מכפר גם על מה ששניהם מכפרים.

ה. שעיר המשתלח מכפר על שאר עברות שבתורה (מלבד טומאת מקדש וקדשיו) – הקלות והחמורות, הזדונות והשגגות, הודע ולא-הודע, עשה ולא-תעשה, כריתות ומיתות ב"ד. ולדברי רבי שמעון, הכהנים אינם מתכפרים בו אלא בוידוי (שני) של פר הכהן הגדול.
 מסתימת דברי הרמב"ם (תשובה א, ב) נראה שנקט כחכמים שגם הכהנים כלולים בכפרת שעיר המשתלח (לקוטי הלכות).

נפקא מינה בחילוקי כפרות אלו, לענין כוונת הכהן בהקריבו את השעירים (ע' אגרות משה יו"ד ח"ד כ, י).

דף ג

ב. כיצד מתפרשים 'שתים שהן ארבע' בארבע ההלכות שבמשנה – לפי סוגיתנו?